

Matauk eller vordende turister?

BØRGEFJELL

Av Chr. Greiff

Da jeg for en del år siden fikk tilbud om å være med på fisketur med telt og kløvhest i Børgesfjell ble jeg i første omgang helt skjelve av glede, en drøm skulle gå i oppfyllelse, en drøm som lovet alt det en ørretfisker og fjellvandrer ønsker å få oppleve en gang i livet. Og det skulle vise seg at virkeligheten overgikk selv den mest optimistiske drøm.

Det lå et veldig arbeid bak denne starten, gjennom flere år var den forberedt av planleggerne, for på den rute vi valgte og som vi ville bruke 8 dager på, var der bare en lappegamme og en åpen svensk turisthytte i vår vei og begge disse kunne være opptatt av andre fjellvandrere. Vi måtte ha med et stort telt og et mindre i reserve, proviant og mange slags redskaper, kjøkkenutstyr, to primusser og rikelig med petroleum på kanner, for vi kunne ikke gjøre regning med å finne brensel i størstedelen av det terreng vi skulle passere.

Vi var fire som drog avsted, sjefen, kokken, svensken og jeg, vi skulle møte to bærere og kløvhesten i Susendalskroken og starte fjellturen derfra. Turen med bil fra Trondheim gikk fint til Steinkjer hvor vi måtte ta pause under tordenvær med skybrudd, det var velgjørende å få strekke litt på beina og ta inn kaffe med lefser til på Kaffistova. Så gikk ferden videre over Snåsaheia med vidunderlig utsikt over Snåsavatnet, til Grong og langs Namsen gjennom Namsskogan, forbi Majavatn hvor det var samestevne da vi passerte. Senkvelds nådde vi Fellingfors gjestgiveri hvor vi overnattet.

Der var ikke mange gjester, men vi kunne ikke unngå å legge merke til en utgammel engelsk mann, han så ut til å være i undergangsalderen, samt hans magre venninne i overgangsalderen. — Vi sov i gode senger og reiste videre etter en solid frokost. Veien gikk langs Susna, som er bielv til Vefsna, den har en eiendommelig smaragdgrønn farge som skyldes tilsiget fra Mjøkelva med brevavn fra Kvigtind. Etter en halv times kjøring i stigende terreng, fikk vi fri utsikt over Hattfjelldal med silhuetten av det underlige Hattfjellet i bakgrunnen, og etter nok en time hadde vi lagt Susendalens granskoger bak oss og kunne håndtakes med kløvkarene oppe i Kroken.

Det tok oss et par timer å få pargassen ut av bilen, pakket om og anbrakt hensiktsmessig på kløven. Mens vi holdt på med dette, kom der en fillet fyr feiende ned fra fjellet. Det var Marek, en enarmet tsjekkosllovak som hadde loffet seg fram til denne avkroken og levde på legd samtidig som han drev jakt og fiske. Hans energi var ubegrenset og han gikk gjerne milevis alene på ski for å drive isfiske. Han snakket godt norsk og kjæften sto ikke stille under vårt møte, han spurte og grov om vår ferd og fortalte med strålende humør om sine egne opplevelser. Intelligent og livlig som han var, ble han godt mottatt hvor han kom i bygda. Han var et pust fra den store verden. En vinter forfulgte han alene på ski tre jerver i fjellet, dyrene grov seg inn i ei snefonn, men Marek fulgte etter, med sin ene arm grov han seg inn til jervene og skjøt dem ned. Belønningen ble 7000 kroner som kom vel med, og han ble selvsagt voldsomt populær på den bedriften.

Vel, kløven ble ferdig og fotturen begynte for oss, en mil til Harvasstua på ujevn og kupert gårdsvei, men det var tørt og fint å gå. Mygg og blinning holdt oss trofast med selskap fram til gården i det strålende sommerværet. Det var middagstid da vi kom fram og vi bestemte oss for å ta det med ro og overnatte der. Mange småtjønner og en liter

Harvasstua fjellstue

Chr. Greiff

elv med fine kulper full av sprek småørret ga oss utover ettermiddagen en forsmak på kommende dagers gleder. Neste morgen var vi tidlig oppe og frokosten ble unnagjort i en fei, for nu var vi utålmodig etter å komme inn i selve storfjellet. Kløven ble ordnet av vante hender og etter behørig oppstilling og foto-grafering av familien Iversen på Harvasstua dro vår lille karavane opp gjennom bjørkeskogen. Heldigvis varte det ikke mer enn en halvtime før vi sa farvel til skogen for godt. Myggen var lei i den stillestående, varme luften. Lyngmoer og mosebakter avløste skogen. Det gikk jevnt oppover. Her og der lå en grasslette med reinblom, ballblom, brudespore og fjellkurle, kongsspir og mange andre fjellvekster. Det var høysommer i fjellet. Røde tepper av fjelltjæreblom forekom flere steder og et felt med masser av snømyrull fikk kokken til å plukke fram kodakken. Han fikk et nydelig bilde som lønn senere.

Vi rastet flere ganger og nød livet. Omsider nådde vi en slette 900 meter over havet. Rundskuet herfra var praktfullt. Vi var på

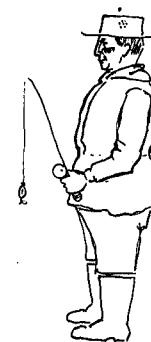

grensen mellom Norge og Sverige og terrenget østover var oversådd med store og små vatn. Bekker og elver buktet seg som sølvtråder i landskapet og vakre fjellformasjoner tegnet sine fine silhuetter mot klar himmel i det fjerne.

Ut på ettermiddagen nådde vi dagens mål, Fremstvatnet, hvor vi slo leir på en tange mellom 2 iskalde fjellbekker som hadde tilsig fra Rainesfjelllets snebreer. Der var saftig gras som vår 20-årige kløvhest ble sluppet løs på. 20 år er jo en anseelig alder for en hest, men denne var kraftig og sprek og som oss elsket den livet i fjellet. Det var en fryd å se denne aldrende ungdommen rulle seg i graset, sprette opp igjen og rulle seg påny, det var ikke en adstadig gammelhest som agerte her nei. Teltene ble plasert og utstyret ordnet og sjef og kokk gikk igang med matstellet, primusser freste og kokekar fyltes. Svensken og jeg fikk ordre om å skaffe kokkfisk og den ordren parerte vi omgående. Slukstengene ble rigget i en fei og så småsprang vi mot hver vår fiskeplass. Det var mitt første forsøk med kastesluken og jeg høstet fort de vanlige erfaringer; i løpet av nullkommanull var snøret en eneste vase på snella. Med febrilske hender gikk jeg løs på oppgaven å greie ut snøret igjen. Imens hadde svensken gjort noen kast og plutselig så jeg han fikk motstand i vatnet. Han snullet inn med rå kraft, av og til måtte han gi etter en meter eller to, men han overvant motstanden og med suveren forakt for håv og all forsiktighet rykket han fisken ut av vatnet. Som et prosjektil fløy den gjennom luften og havnet i et vidjekjerr langt bakut, hvor den hurtig ble kverket. Det var en blank gjellfisk på kiloet, en smellfet ørret av beste kvalitet. En slik behandling av fjellvatnets edleste skapning hadde jeg aldri sett før, men til unnskyldning for svensken må anføres at det hadde ikke han heller, det var første gang han fikk stor fisk og trodde det skulle gjøres slik. Redskapen tålte det, for han brukte 18 pundes snøre. Jeg fikk omsider orden på red-

skapen min og kom igang igjen og snart hadde også jeg fast fisk. Den var tung i draget, gikk rolig og sterkt på djupt vatn og kom pent i håven, etter at vi hadde behandlet hverandre med respekt og vist svensken hvordan takt og tone mellom gentlemen arter seg i fjellet. På en times tid fikk vi 6 fisk, alle mellom 4 og 6 merker, og begeistringen i leiren var stor da første fiskemåltid kom på «bordet», med Lysholmer og en halv pils til hver. Det var ikke stort igjen da vår glupende appetitt var tilfredsstillet og vi la oss på ryggen i graset, mette og med velvære i kropp og sjel. Men praten gikk og så kom Morten som eide kløvhesten med forslag om at vi skulle hente den enøyede grensevakt og ulvejeger Enokson, som holdt til i en gamme i nærheten. Enstemmig vedtatt. Morten la i vei for å hente ham, vi kunne by på sovepose og plass i storteltet. En stund senere hørte vi karene komme, det var senkvelds, men fullmånen lyste fra klar himmel, så det var ikke vanskelig å ferdes i terrenget. Enokson var en spenstig kar i 60-års alderen, ansiktet renskåret med markerte trekk, hans friske øye hadde ørnens rolige, men skarpe blick. Vi hilste på hverandre, først med hånden og senere med klinkende drammeglass. Klokken nærmet seg 12 og da ville den nye dag komme, som var kokkens fødselsdag. Feiringen av denne store begivenhet var begynt. Enokson var taus i førstningen, det var liten bevegelse i hans fjes, hvor savn og forsakelse hadde etterlatt seg mange og dype furer. Men han tødde opp etter hvert, inne-stengte tanker brøt vei og snart var han fortelleren som øste av sin rike viten om fjelllets mysterier. Forrige året hadde han kommet over et ulvehi og gjort det av med tispene og 6 unger. Hans slunkne pengepung hadde mottatt velkomne forsterkninger etter den berdriften. En og annen ulv falt for hans velplaserte skudd ellers også og han fortalte om reintragedier, han visste hvor fjellreven hadde vi og hvor rypekullene lå i terrenget. Vi suget inn lærdom og visdom fra denne viddas og fjelllets ekte sønn, samtidig som vi også suget inn adskillig nektar til

Ved Ranseren

Chr. Greiff

tørstens bekjempelse. — — — Morgenen som fulgte var kald og klar. Til min forferdelse var ikke sjefen å se i teltet da jeg våknet. Men like utenfor lå han i soveposen, i søt søvn og med et lykkelig smil i sitt rødmussede ansikt. Håret var kvitt av rim, som skyldtes denne første jernnatten med kuldegrader. Svensken krøp fram fra sitt leie, grønn i fjeset. Det hadde vært uvant velsmakende, men for sterk kost for ham den karsken som servertes om natta og han tilbrakte en halv time med hodet dyppende i den kalle fjellbekken før han kom til hektene igjen. Resten av festlyden var i form og vi samlet oss om Enokson som tok oss med til et kvitrevhi i en sandbakke like i nærheten. Dessverre var familien flyttet ut, men vi studerte de mange ganger i bakken med interesse.

Leiren ble brutt, kløvhesten fikk sin byrde på og vi ruslet med våre fiskestenger og lette ryggsekker videre inn i fjellene, med Ranseren som mål. Enokson ble med oss dit, for der hadde han

båt og han trengte å supplere proviantbeholdningen med fisk til nedsaltning. Vi kom fram til Ranseren ut på ettermiddagen og da været så ut til å bli grugget, stuet vi våre eiendeler, inklusive teltet, i et hjørne av den store og solide gamma som heldigvis var ledig. Hurtigmiddag og kaffe ordnet kokken i en fart, hesten ble satt i grønn og saftig eng like ved, og så dro vi på fiske. Det småregnet og blåste friskt da Enokson gikk i båten sammen med sjefen og kokken og ikke lenge etter så vi at de herjet med fisk på begge slukstengene. Kløvkarene, svensken og jeg måtte holde oss til den norske del av vatnet for å få lovlig fiske. Vi gikk derfor et par kilometer vestover før vi brukte redskapene. Bølgene vasket friskt langsetter den storstenede stranden og det var ikke vanskelig å gjøre lange kast med slukstangen. Jeg var heldig og fikk kvast tilslag ganske snart. Det ble et hissig oppgjør med en kraftig og vel-skapt ørret som havnet i håven etter noen minutters manøvrering. Med passe mellomrom landet jeg 2 til, men så ble det pause en stund. Jeg ruslet vestover, kastet nå og da, uten å få napp. Så kom jeg til et parti av stranda hvor det var grunt utover til noen svære steiner. De raket en halv meter over vatnet og var flate oppå, utofor var det grovsteinet mel, en ønskeplass å fiske fra. Jeg gjorde noen kast og fikk enkelte lure napp, men fisken ville ikke henge på og derfor tok jeg 5 minutters sigarettpause. Så på'n igjen og plutselig da sluken var nesten inne ved steinene var det en fisk som glefset over sluken og rev den med seg noen meter utover og spyttet den ut igjen. Jeg snullet inn i rasende fart og kastet mot det sted fisken måtte være, tilslaget kom øyeblikkelig og nå satt fisken. Den ruslet ut 30—40 meter, snudde og lot seg snelle inn noen meter. Atter ut igjen og så fulgte den tungt innover helt inn til steinene, hvor jeg fikk et glimt av den da den påny tok snøret og la i vei langt utover. Dette var stor fisk og jeg holdt stramt snøre hele tiden, snullet inn og ga etter. Endelig kom den innover, svinget mot høyre og så til venstre. Den nærmet seg og viste den gylne buken. Der fikk jeg håven under, løftet opp, fisken var min. Jeg sprang så vasspruten sto inn til land, ørreten fikk et kraftig kakk i hodet og var ferdig. Det var den flotteste fisk jeg fikk på turen, kort og brei var den, med lite hode, vekt $2\frac{1}{2}$ kilo. — —

Det kauket fra gammen, det var nok kokken som varslet samling til dagens hovedmåltid. Sannelig hadde jeg vært ute i 3 timer og fisket. Resultatet var 5 fisk = 6½ kilo. De andre hadde også god fangst, det var et imponerende syn da all fisken lå plasert på bakken ved gamma for fotografering. Vi tok av rundelig til ett måltid og saltet ned en del. Resten overlot vi Enokson som fikk tung bør og kunne se framtiden lyst i møte. Så ga vi ham en tobakksrull og sa takk for følget, nå ville han dra tilbake til sin egen gamle og viddas stillhet igjen.

Det regnet smått, men jevnt, så vi så ikke mye av de vakre fjell som kranser Randseren, skodda hadde trukket seg kald og klam nedover mot vatnet. Vi koset oss som vi best kunne i gamma, men vi ble surøyd og myggen var aggressiv, så vi krøp ned i soveposene med myggeslør over åpningen, mens bålet langsomt sluknet.

Det var fremdeles surt vær da vi kløvete neste dag. Vi gumlet i oss litt mat og i somletempo og i taushet beveget vi oss nedover mot Randserelva, hvor vi etter flere forsøk greide å ta oss over den strie strømmen. Kløvhesten fant seg vei sjøl, med sitt sikre instinkt plaserte den hovene uten å feile og promenerte over, med vatnet vaskende under buken. Vi ble frossen og snørret etter den iskalle vadningen og satte farten opp. Terrenget bølget seg foran oss, men bød ikke på vanskeligheter før vi nådde Saksinjaure. Det var ikke noe innbydende vatn, det lå der i et rått hugg mellom stygge fjell. Riktig stygt var det og vi rastet bare kort tid der, uten å prøve kastesluken. Det er rikt på fisk, men det er så vanskelig å ferdes der at folk flest unngår vatnet og velger sin fiskeplass i vennligere omgivelser.

Fra rasteplassen bar det oppover i steinet terreng, ofte med leire og vassig imellom. Heldigvis varte det ikke lenge før fjellet bød på faste lyngtepper, mens solen brøt igjennom og tørket klærne våre på kroppen. Etter et par timers marsj nådde vi ei tjønn som ble en opplevelse for oss alle sammen. Det var blikkstillta da vi kom dit og vatnet var så klart og rent at vi så botn langt utover, selv om det var mange meter djupt. Store steinblokker så vi langt der nede

Lappkåte ved Randseren

Chr. Greiff

og stor ørret gled langsomt omkring, uten å ta notis av oss. Det var som et kjempemessig akvarium. Vi fikk fiskestengene i sving, men overfor kastesluken hadde ørreten mistenksomheten i behold. Som regel fulgte 2—3 ørreter kloss etter sluken helt inn, for så å snu rolig utover igjen. Vi fikk et par av de minste vi så. Det var ½ kilos fisk som lot seg narre og det var interessant å se hvordan den tok sluken fra siden i lynsnare angrep. I Børgefjell er der flere tjønner hvor vatnet er like klart og fisken like lite sky. Jeg har flere ganger sett fisk på opptil et par kilo gli rolig forbi bredden, uten å la seg forstyrre av mine bevegelser. Det er nesten utrolig at vi har så uberørte strøk i Norges fjell i dag.

Vi rev oss løs fra dette paradisiske stedet og tok fatt på den lange unnabakken mot Jetnamenjaures utløp. Her var det sydvendt og frodig, rikelig med blåbær og multer, som smakte herlig etter den noe ensformige dietten vi hadde i fjellet. En prektig, åpen svensk fjellstue med tilhørende «stabbur» som ligger ved Jetnamenelven sto ubenyttet og vi tok den i besiddelse, for å slippe arbeidet

med teltreising. I fjellstua var det eksemplarisk orden og der var tørr ved, øks, sag, salt og flatbrød, fullt kjøkkenutstyr og gode brisker å ligge på. Et funn i ødemarken. Et godt måltid tok vi tid til, middagskvil var det ingen som tenkte på, for her skulle det fiskes. Morten kløvkar, som hadde tannverk, valgte et navnløst vatn et stykke unna vår rute. Han ville være alene med sine plager.

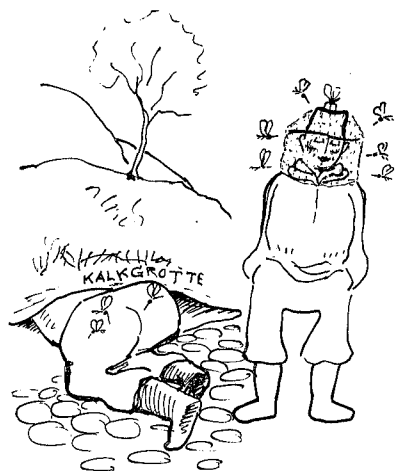
Sjefen, kokken, svensken og Johan Albert (Mortens assistent) hastet mot Jetnamenjaure og jeg selv måtte på leting etter et gjenlemt regnslag først. Det var heldigvis gjort på en times tid. Jeg gad ikke gå etter de andre, men koset meg med fiske i elven og 20—30 småtjønner i nær forbindelse med den. Fiskeposen ble full av 1/2-kilos fisk, fin størrelse for rakdunken og kveldsmaten. Morten kom først tilbake av de andre. Han hadde humøret på topp, for han var kvitt tannverken og hadde hatt fin sport på sin kant, 2 ørreter å 2 kilo, gyllenbrune og feite, vitnet om det. Og så kom de andre inn etter hvert med fin fangst, mange kilofisk havnet i koppene den kvelden.

Det var ikke så mye dyreliv å se på denne turen vår. Noen rypekull hadde vi støkket og musvåken så vi av og til, den fløt i luften høyt over oss i vide ringer. Heiloen fulgte oss stykkevis med vemodig låt og en enkelt gang var det en fjelljo som flyktet, forfulgt av en forbitret måse. Hva de to var uenige om, vet ikke jeg, men selv F.N. ville neppe ha kunnet bilegge den striden. Rein så vi av og til, noen av dem var albino, og kvitrevhi passerte vi flere av da vi hadde Enoksen med oss. Han ordnet gjerne med en avstikker for å vise oss denne troskyldige fetter av Mikkel rev, men dessverre, alle hi var forlatt. Storlom flakset tungt og illeskrikende opp fra mange av tjønnene vi dro forbi. Ved Randseren og på veien til Jetnamen stiftet vi bekjentskap med dverggåsa som hekker i Børgfjell. En ornitolog har fortalt meg at denne sjeldne gåsa om vinteren oppholder seg ved Svartehavet og om våren trekker opp til Finland, hvor den skifter retning og flyr vestover, til Børgfjell og andre trakter nord i landet vårt. Nå drev de flyøvelser i lav høyde, 40—50 meter over oss kom de i sneplogform, de snadret og pratet snilt og hyggelig, hørtes som snille basardamer som selger nummer.

Ulv og bjønn hører hjemme i disse trakter, de viser seg nødvendig, selv for Enokson. Han er nok ikke populær blant dem, for han går alltid med skyteren på aksla.

Neste holdeplass var Sipmek, kanskje den vakreste av de fjellsjøer vi besøkte. Vi forlot Jetnamenhytta etter en behagelig natt, vi foreviget fangsten, hytta og hverandre i tur og orden. Flere filmer brukte vi. Gang på gang måtte vi snu oss da vi dro videre, måtte nyte synet av det vakre, småkuperte landskapet med de mange småtjønn og elven, som stryk i stryk slynget seg på vei østover. Langt borte så vi Stora Randseren, hvor elven fant hvile etter sin ville ferd. Dagen var varm, solen stekte og brunet oss, frisk sønnavind rett imot, så vi var fri myggen og kleggen. Aldri har jeg trampet på underlag så behagelig for foten, som det vi la bak oss denne dagen. Fast og jevn grunn, med kort og tett grasteppe og lyng, det var like godt å gå i som å hvile på under rast.

Vi nådde Sipmek tidlig på ettermiddagen og svensken tjuvstartet med kastesluken straks han nådde bredden. Allerede etter noen få kast fikk han tilslag og dro opp en velskapt ørret på kiloet. Leiren la vi ved utløpet, der var det flatt og tørt, riktig fin teltplass. Vatnet var nesten like bredt som langt og de vakre fjell som kranset det hadde roligere linjer enn vi var vant med. Det var hvile og avspenning for øyet og det passet godt nå vi nærmet oss reisens ende. Teltet ble reist og hesten satt på fôr. Denne hadde det kanskje best av oss alle sammen, hver dag fikk den bare sin livrett, saftig fjellgras og kildevatn. Hurtiglåget bettasuppe var vår middag her, men da jeg spurte etter desserten glodde de andre bare forarget på meg for den dårlige vitsen. Saken var den at jeg hadde oppdaget ei multemyr like ved og plukket flere liter i smug. Dette satte jeg fram for folket, høstet derfor fagning for fin frukt. Så begynte vi fisket. Året før hadde 2 Oslofiskere tatt flere hundre kilo stor ørret her og fraktet med hest til bygds, så vi hadde store forventninger. Vi ble sørgelig skuffet, for første og siste gang. Den fisken svensken tok i solsteika da vi kom fram, var alt vi fikk her. Vi forsøkte alle sluker og fluer. Kvelden var fin, med passe bris og temperatur, men nei, ikke ett napp. Det var massevis av «maurfluer» utover vatnet, vi så fisken forsyne seg. Vinden la seg helt og vi ga opp, satt stille ved

leiren og så utover vatnet, hvor store ringer kom og gikk. En tilfreds måne skinnet ovenfra, stemningen var fullkommen. Tørrskodda kom sigende og la seg tett og ugjennomsiktig og vi krøp inn i soveposene.

Vi våknet den siste marsjdag med sol og klar himmel, varmt og stille ble det på turen til siste stasjon, som var Vallervatnet, hvor Morten bodde. Terrenget ble tyngre å gå i, blautmyr vekslet med bjørkeskog, med turt og tyrihjelms og store

bregner. Myggen hadde en av sine store dager og forsynte seg rikelig med kristen manns blod, vi svettet og bante i vår maktesløshet. Vi fikk fred en kort stund da vi stoppet i et uttørret elveleie. Hele elveleiet var fylt med kalkstein. Mange var flate og sirkelrunde, formet og pusset av rinnende vatn gjennom tidene. Ved elvebredden var der en smal åpning, så vidt vi kunne kripe inn, og vi våget forsøket, kom inn i en kalkgrotte og tente en fyrstikk. En stor hall lå foran oss og vi gikk innover så langt motet rakk. Det var anledning til å gå mye lenger, sa Morten, som kjente grotten fra tidligere besøk. Det var vederkvegende kjølighet derinne og vi tok oss tid til en sigarett før vi måtte ut til varmen og myggen igjen.

Vi gikk og vi gikk. Ble det da aldri slutt på dette forbasketete myggehelve? Med nesten gjenklistrede øyne og kuler og hevelser over alt hvor myggen kom til, nådde vi fram til gården Vallervatnet og vaklet inn på kjøkkenet, uten forsøk på å fli oss først. Bare én tanke var vi istand til å tenke, den å komme vekk fra myggen.

Vi var ventet på gården, uten at tam-tamtrommer hadde varslet vårt komme var alt gjort klart til fest. Rømmegraut kom på bordet, sammen med spekekjøtt, våre siste resurser av øl og dram dertil.

Praten gikk, myggen var glemt og alt var såre godt. Velværet seg innover oss og tankene gikk tilbake til de herlige dager vi hadde opplevd sammen. Summen av det hele var vi enige om, drømmen som vi hadde drømt så mange ganger var blitt til virkelighet: Børgefjell. — — —

Dagsfangst fra Fremstadvatnet

Chr. Greiff